

УДК 799.11:639.21

Р.О. НОВІЦЬКИЙ, канд. біол. наук, професор кафедри водних біоресурсів та аквакультури Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпропетровськ, Україна

РЕКРЕАЦІЙНЕ РИБАЛЬСТВО В УКРАЇНІ: МАСШТАБИ, ОБСЯГИ, РОЗВИТОК

Досліджено сучасний стан любительського рибальства в Україні, проаналізовані якісні та кількісні показники, розглянуті проблеми та перспективи рекреаційного рибальства. Запропоновані заходи щодо подальшого ефективного розвитку рекреаційного рибальства в Україні. Зазначається необхідність взаємодії наукових закладів і рибалок-любителів, професійних рибалок, підводних мисливців.

Ключові слова: любительське рибальство, рекреація, Україна.

З кожним роком у світі зростає популярність «зеленого» туризму, водних видів активного відпочинку, в тому числі і риболовного туризму та рекреаційного рибальства. Любительська риболовля є потужним фактором впливу на природне середовище та водні біоресурси, значним чинником фізичного оздоровлення мільйонів людей [1–4].

В більшості розвинених країн рекреаційне рибальство і рибальський туризм є популярними та надрентабельними галузями в сфері туристичних та розважальних послуг. Наприклад, у країнах ЄС близько 35 % жителів надають перевагу саме «зеленому» ту-

ризму [5], а 7 % від загальної кількості європейських туристів здійснюють подорожі саме заради спорту (у т. ч. і спортивного рибальства) [6].

Крім цього, сьогодні любительське рибальство є потужним чинником впливу на водні екосистеми, їх тваринне та рослинне населення [3, 7–8]. Саме тому серйозна наукова еколого-економічна оцінка риболовлі в Україні, вивчення соціальних аспектів рибальства, пошук конкретних рекомендацій щодо організації та керуванню рекреаційним рибальством є нагально необхідними.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій

До початку 1990-х років серйозні наукові дослідження любительського рибальства як різновиду природокористування в Україні були майже припинені. Для вивчення деяких аспектів рекреаційного рибальства державні інспекції рибоохорони користувались старими методиками Укррибгоспу [9], які не враховували стрімкі зміни спрямованості розвитку рибальства. Облік кількості рибалок-любителів на водоймах та їхніх окремих ділянках, часу знаходження рибалок на певних водоймищах, їх спорядженості (наявність різних снастей, плавзасобів або автотранспорту тощо), визначення обсягів їхніх уловів, які здійснювалися органами рибоохорони, були несистематичними, поверхневими і неточними [3].

З 1992 року наукові дослідження люби-

тельського рибальства в Україні на природних та штучних водоймах почав проводити НДІ біології Дніпропетровського державного університету (нині – ДНУ ім. Олесь Гончара) спільно з науковцями і студентами біолого-екологічного факультету. На сьогодні отриманий значний обсяг фактичного матеріалу по різних аспектах любительського рибальства на водосховищах і річках України [8, 10].

Якщо врахувати, що наукові дослідження цього різновиду природокористування в межах України в той час не здійснювались, дослідникам ДДУ довелося уточнювати і заново розробляти методики вивчення любительського рибальства на дніпровських водосховищах, приділяти особливу увагу відвідуваності водойм рибалками, обліку любителів на окремих водоймах Придніпров'я в залежності від сезону року, аналізу

кількісного і якісного складу їхніх уловів, оцінювати перспективи розвитку рекреацій-

ного рибальства в регіоні та Україні [10–14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мета роботи

На сьогодні в Україні дослідження любительського рибальства проводяться тільки на Дніпровському (Запорізькому) та Каховському водосховищах в адміністративних межах Дніпропетровської та Запорізької областей. Практично не досліджений вплив аматорського рибальства на всіх дніпровських водосховищах, на великих ріках України (Дунай, Дністрі, Південному Бузі), не вивчаються соціальні та економічні аспекти любительського рибальства як сучасного соціального явища, яке має потужний та різносторонній вплив на водні екосистеми. На сьогодні навіть не визначені масштаби впливу цього виду антропоїчної (людської) діяльності на фауну водойм України [8].

Метою роботи є аналіз сучасного розвитку та перспектив рекреаційного рибальства в Україні. Для виконання поставленої мети виконували наступні завдання:

- дослідити сучасний стан рекреаційного рибальства в європейських країнах та Україні;
- проаналізувати якісні та кількісні показники рекреаційного рибальства Європи та України;
- оцінити проблеми та перспективи рекреаційного рибальства;
- розробити пропозиції щодо подальшого ефективного розвитку рекреаційного рибальства в Україні.

Матеріали та методи

Матеріалом для роботи є іхтіологічні збори і спостереження, які виконувались в 2010–2014 рр. на Дніпровському, Дніпродзержинському і Каховському водосховищах, їхніх притоках (річки Самара, Оріль, Базавлук, Кільчень, Ворскла, Вовча), малих водоймищах Придніпров'я.

Проаналізовані улови рибалок-аматорів та підводних мисливців Придніпров'я, опрацьовані результати 22 Всеукраїнських та регіональних змагань зі спортивного рибальства, оцінювали статистичні дані різних рибальських організацій та асоціацій України та Європи.

Іхтіологічний матеріал відбирався також із браконьєрських знарядь лову (верші, яте-

рі), аналізували улови. У роботі також використані матеріали з банку даних НДІ біології ДНУ ім. Олесь Гончара за 2008–2012 рр., щорічні звіти Управління екології та природних ресурсів у Дніпропетровській області за 2003–2006 роки, матеріали Дніпропетровського та Запорізького управлінь з охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (облдержрибінспекцій).

Обробку зібраного матеріалу проводили згідно загальноприйнятих стандартних методик іхтіологічних досліджень [15–17]. Систематичні назви представників іхтіофауни Європи та України наведені за працями Ю.С. Решетнікова та ін. [18] і Ю.В. Мовчана [19].

Результати та обговорення

За сучасними уявленнями, рекреація – це «відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності; рекреація включає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів» [20].

Любительське (аматорське) рибальство – це «безоплатне добування водних біоресурсів у порядку загального використання, у дозволеніх обсягах, для особистих потреб знаряддями вилову, встановленими для цьо-

го правилами рибальства. В інших випадках любительське рибальство здійснюється на праві спеціального використання» [21]. Різновидом любительського рибальства є спортивне рибальство, яке здійснюється у порядку загального використання, з установленим певних вимог до проведення спортивних змагань або кваліфікаційних нормативів [21].

Аспекти рекреаційного рибальства в Європі. Рекреаційне рибальство (любительське рибальство з метою відпочинку і психологічної релаксації) в Європі є надзвичайно по-

пулярним способом активного відпочинку. В європейських країнах рибальством займається від 1,6 % (Польща) до 32,2 % (Норвегія) населення [2, 8]. Найпопулярнішими країнами рибальського туризму є Великобританія, Панама, Туреччина, Росія, США, Венесуела, Мексика, Австралія, Фінляндія, Норвегія [22].

В Австрії існує близько 440 рибальських асоціацій, до складу яких входить більшість рибалок-аматорів країни. В Асоціації шведських рибалок налічується близько 700 товариств. Чеський Союз рибалок налічує близько 480 спілок. Членство в ньому коштує 100 євро/рік, причому членська картка має поновлюватися щорічно. За дозволом у певній зазначеній водоймі можна упіймати лише визначену кількість риби (7 кг, або 2 особини таких видів як щука, короп, судак, сом, білизна, амур). Суворо заборонений лов сітками [23].

Для здійснення рибальства в Німеччині потрібно мати кілька документів: паспорт рибалки (вартість 50 євро), сертифікат про проходження навчання на рибалку та ліцензію на вилов риби. Вартість ліцензії залежить від терміну, на який вона видається (200–500 євро/рік). Для туристів існують спеціальні ліцензії (на 1 тиждень – 1 місяць). Їх можна придбати тільки в рибальському клубі і ловити рибу, відповідно, лише на во-

доймах цього клубу. За риболовлю не в «тій» водоймі або без ліцензії накладаються величезні штрафи (понад 400 євро). Виконання Правил рибальства та наявність документів контролюють спеціальні «рибні контролери» і самі рибалки.

Члени різноманітних рибальських клубів Великобританії мають право рибалити безкоштовно, але вони повинні сплатити членські внески щороку. Рибалки-туристи сплачують за денну ліцензію 5 фунтів [23–24].

У Франції існують жорсткі обмеження щодо пори року вилову певних видів риби. Для аматорського вилову цих видів отримується офіційна ліцензія. В деяких регіонах країни дозволяється лише певний тип вудіння. Обов'язково потрібен дозвіл на користування човном. Заборонено нічне рибальство. Свої послуги в країні пропонують багато рибних господарств і кемпінгів, при цьому у вартість відпочинку дозвіл на рибальство вже включене [22].

Об'єктом рибальського інтересу в континентальних водоймах Європи є в середньому 17 (від 4 видів – Ісландія до 21 виду – Сербія, Словаччина, Росія) видів прісноводних риби. Загальна кількість рибалок-любителів в різних європейських країнах і дані щодо їхніх уловів наводяться в таблиці 1.

Таблиця 1. Загальна кількість рибалок-любителів в деяких європейських країнах та їхні улови [22]

Країна	Офіційна кількість рекреаційних рибалок, тис. осіб	Частка рекреаційних рибалок від всього населення, %	Мета рекреаційного рибальства		Загальний врахований улов, тис. т
			добування їжі	спорт	
Австрія	155	2,0	–	+	4
Чехія	281	2,7	+	+	3,4
Польща	2 000	5,1	+	+	34
Словаччина	89	1,7	+	+	2,5
Угорщина	328	3,2	+	+	35
Німеччина	2 350	3,0	+	+	35
Франція	1 800	8,9	–	+	–
Фінляндія	2 100	42,0	+	+	48
Швеція	2 000	27,0	–	+	26
Великобританія	2 000	3,5	+	+	–
Нідерланди	1 300	9,0	–	+	–
Бельгія	290	2,9	+	+	–
Норвегія	900	21,4	+	+	–
Італія	2 500	4,3	–	+	–
Іспанія	710	1,8	–	+	–

В Європі питаннями рекреаційного рибальства займаються окремі департаменти Міністерств екології, природних ресурсів, або навіть Міністерства (в Данії та Ірландії – Міністерства рибальства).

Серед несвропейських країн показовим є приклад США, в яких рекреаційне рибальство – предмет інтересу Національної Служби риби і дичини, а також Канади, де рибальством опікується Міністерство відпочинку, полювання та риболовлі.

Необхідно зазначити, що в багатьох країнах світу (Германія, Франція, Угорщина, США) здійснюється підготовка висококваліфікованих фахівців з дослідження і організації рекреаційного рибальства, в вищих навчальних закладах цих країн відкриті кафедри аматорського рибальства.

Рекреаційне рибальство в Україні. На сьогодні в Україні нараховується близько 10 млн рибалок-аматорів і спортсменів (понад 22 % населення). В кожному з великих міст України (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса) нараховується понад 100 тисяч рибалок. В Дніпропетровській області нараховується понад 200 тисяч рибалок-аматорів [10–11, 25–26].

Організованими рибалками (членами громадських об'єднань, клубів) в Україні є не більше 8 % любителів. 70 % рибалок-аматорів займаються рибальством тільки заради відпочинку, 30 % визнають, що риболовля для них має переважний споживчий інтерес.

В Україні налічується понад 220 видів риб загалом, з них прісноводних – близько 70. Об'єктами аматорського та спортивного рибальства є близько 83 видів. Для проведення аналізу було обрано 41 вид прісноводних риб України (*Abramis brama*, *A. ballerus*, *A. sapa*, *Alosa pontica*, *Ameiurus nebulosus*, *Anguilla anguilla*, *Aspius aspius*, *Barbatula barbatula*, *Blicca bjoerkna*, *Carassius carassius*, *C. gibelio (auratus)*, *Chondrostoma nasus*, *Cobitis taenia*, *Ctenopharyngodon idella*, *Cyprinus carpio*, *Esox lucius*, *Gobio gobio*, *Gymnocephalus cernua*, *Hypophthalmichthys molitrix*, *Ictalurus punctatus*, *Lepomis gibbosus*, *Leucaspis delineatus*, *Leuciscus idus*, *Misgurnus fossilis*, *Neogobius fluviatilis*, *N. kessleri*, *Pelecus cultratus*, *Perca fluviatilis*, *Percocottus glenii*, *Proterorhinus semilunaris (marmoratus)*, *Pseudorasbora parva*, *Pungitius pungitius*,

P. platygaster, *Rhodeus amarus (sericeus)*, *Rutilus rutilus*, *Sander lucioperca*, *Scardinius erythrophthalmus*, *Silurus glanis*, *Squalius cephalus*, *Tinca tinca*, *Vimba vimba*).

З них об'єктами прісноводного та морського аматорського і спортивного рибальства України є відповідно 32 (у 2000 р. було 26 видів) та 57 видів риб.

Із 32 видів риб, які цікаві рибалкам-аматорам України, 7 видів – смітні і малоцінні (бички р. *Neogobius*, *A. alburnus*, *G. cernua*, *P. fluviatilis*, *Leucaspis delineatus* та ін.), що свідчить про певну біомеліоративну роль любительського рибальства.

На сьогодні пріоритетними об'єктами любительського рибальства є плітка *Rutilus*, карась сріблястий *C. auratus gibelio*, лящ *A. brama*, щука *E. lucius*, окунь *P. fluviatilis*, плоскирка *B. bjoerkna*, краснопірка *S. erythrophthalmus*. Останні три види майже не освоюються промисловим ловом.

Впродовж 2000-х років на акваторіях Дніпровського і Каховського водосховищ відбувались дослідження різних аспектів любительського рибальства, отримані матеріали щодо формалізованих обсягів водних біоресурсів, виловлених рибалками-аматорами на окремих водоймах України в різні роки.

Щороку з метою рекреації тільки Дніпровське (Запорізьке) водосховище влітку відвідує понад 1 000 000 осіб. Любительським рибальством на акваторії Дніпровського водосховища і його притоків вилучається щорічно 1900–2800 т риби [10, 25], причому взимку аматорами виловлюється понад 300 т різних риб, влітку – понад 800 т. В 2012 р. на акваторії Діівської заплави (правобережжя м. Дніпропетровськ, площа 320 га) зафіксували 53 тис. рибалок. Їх загальний вилов склав 56,8 т.

Основним негативним чинником аматорського лову є значне вилучення під час ловлі молоді риб ресурсної групи. Наприклад, частка промисловоцінних видів риб в уловах рибалок-любителів сягає 57,7 %, причому частка нестатевозрілих особин цінних видів риб в уловах рибалок досягає 95 %. Рибалки з берега виловлюють до 58,5 % молоді ляща, до 96,2 % – молоді судака. Такі показники прямо залежать від сезону року [27].

Показово, що більшість рибалок-аматорів не дотримуються зазначених у діючих «Правилах любительського і спортивного

рибальства...» [28] обмежень довжини тіла риби і загального обсягу вилову (не більше 3 кг). Понад 40 % рибалок Придніпров'я не знають основних положень Правил рибальства (1999).

На Каховському водосховищі за один вихід «на воду» 1 рибалкою-любителем вилучається в середньому 1,8 кг риби, а обсяги аматорського вилову риби на водоймищі в 2000 р. склали 1126 т, в 2002 р. – 1081 т, в 2007 р. – 866 т [29].

Доведено, що найбільшому рекреаційному пресу піддаються акваторії водойм, які розміщені в межах великих населених пунктів, а також віддалених від мегаполісів не більше ніж на 60-80 км (1-2 години поїздки на авто- чи залізничному транспорті).

Перспективи розвитку рекреаційного рибальства. На сьогодні сукупне вилучення водних біоресурсів в водоймах України складає: промисел – 30–35 %; любительське рибальство – 40–45 % (в тому числі і підводне полювання, збирання раків, відлов креветок, заготівля мотиля, гамаруса тощо – 7 %); незаконний лов біоресурсів – не менше 25–30 %.

Таким чином, рекреаційне рибальство є потужним фактором природокористування, яке конкурує в Україні з традиційним промислом. Причому рекреаційне рибальство в Україні має значні економічні і соціальні переваги відносно промислу, а також – за перспективами розвитку (таблиця 2).

Таблиця 2. Порівняння економічних показників промислу та рекреаційного рибальства

Промисел	Рекреаційне рибальство
Проводиться тільки на певних акваторіях водойм (їх ділянках)	Проводиться на будь-якій водоймі
Забезпечує роботою 30 тис. працівників	Забезпечує понад 4 млн осіб, а також понад 45 тис. осіб персоналу рибальських баз, причалів, кемпінгів, клубів тощо
Рибне господарство – один з найменш оплачуваних видів економічної діяльності в Україні	Рекреаційна риболовля – один з найвитратніших різновидів активного хобі, яке користується і буде користуватися значною популярністю
Останні роки модернізація рибної галузі відсутня, скорочується флот, кадровий склад, матеріальне забезпечення	Останні роки рекреаційне рибальство стрімко розвивається, збільшується парк плавзасобів, кількість рибалок, їх оснащення
Збільшення обсягів вилову водних біоресурсів та надходжень до Держбюджету на сьогодні можливе тільки за рахунок екстенсифікації галузі та значних інвестицій	Збільшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів та Держбюджету залежить від податкового «клімату» в країні і може бути інтенсифіковане в декілька разів
Може бути припиненим у разі нерентабельності	Рекреаційне рибальство як різновид психоемоційного відпочинку не може бути нерентабельним

Економічними перевагами рекреаційного рибальства в Україні є:

- обсяг фінансових надходжень в Держбюджет України від рекреаційного рибальства складає не менше 90 млн гривень щорічно (за даними ДержСтату України, 2006–2010), не враховуючи продаж катерів та діяльності рибальських баз, кемпінгів, дайв-центрів;
- рибалки-аматори більш повно і різноманітно використовують біоресурси водойм, ніж промисел;

- рекреаційне рибальство України має надпотужний туристичний потенціал;
- риболовно-спортивна і рекреаційна індустрія пропонує в 3,4 рази більше робочих місць, ніж промислово-рибогосподарська галузь;
- соціально-економічна ефективність рекреаційного рибальства проявляється в підвищенні рівня розвитку сукупної робочої сили, емоційно-психічного розвантаження, зниженні числа багатьох захворювань.

Необхідно зазначити відмінні перспективи розвитку в Україні в'їзного рибальського туризму. У порівнянні з європейськими країнами законодавство України відносно спортивного та любительського рибальства є набагато м'якшим. Порівняння показників у п'ятьох з 13 найпопулярніших в Європі трофейних видів риб (карась сріблястий, плоскирка звичайна, білізна звичайна, товстолобик та головень звичайний) вияви-

ло, що розмірно-вагові характеристики таких трофеїв в українських водоймах більші, ніж в інших країнах Європи (Швеція, Норвегія, Німеччина та інші) [26, 30–31].

Рекреаційне рибальство може стати дуже прибутковою галуззю економіки країни, якщо встановити законодавче регулювання правил та методів лову, і покращити інфраструктуру для комфортного відпочинку українців та іноземців.

Проблеми рекреаційного рибальства в Україні

Організований розвиток рекреаційного рибальства в Україні гальмується багатьма причинами, найважливішими з яких є економічні. Рибалки-аматори не бачать необхідності і економічного зиску в об'єднанні громадських організацій, любительське рибальство продовжує залишатись стихійним. Значною проблемою для рекреаційного рибальства є незаконне використання водних біоресурсів (браконьєрство), яке набуло в Україні величезних масштабів і не зупиняється органами рибоохорони, водної міліції, екопрокуратури.

Крім цього, в Україні відсутня власна загальноприйнята методологія вивчення любительського рибальства, відсутні методи оцінки прямого і опосередкованого впливу рекреаційного рибальства на економіку країни, немає організації систематичного збору

даних по статистиці любительських уловів (не тільки на дніпровських водосховищах, а по всій країні).

В Україні проблемами рекреаційного рибальства може займатися Департамент полювання і рибальства, який би був створений при Міністерстві екології та природних ресурсів України.

Необхідно створити спеціальний Центр любительського рибальства, задачами якого будуть вивчення і управління рекреаційним рибальством в Україні, підготовка висококваліфікованих кадрів тощо.

В Україні функції ВНЗ, в яких буде здійснюватися підготовка фахівців з дослідження рекреаційного рибальства, можуть виконувати державні аграрні університети, які мають в структурі кафедри водних біоресурсів та аквакультури.

Висновки і рекомендації

Рекреаційне рибальство в Європі та Україні є надзвичайно популярним способом активного відпочинку. В Україні нараховується близько 10 млн рибалок-аматорів і спортсменів (понад 22 % населення), причому в кожному з великих міст (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса) нараховується понад 100 тисяч рибалок.

Об'єктом рибальського інтересу в континентальних водоймах Європи є в середньому 17 (від 4 видів – Ісландія до 21 виду – Сербія, Словаччина, Росія) видів прісноводних риб, в Україні – 32 види.

Рекреаційне рибальство є потужним фактором природокористування: на дніпровських водосховищах щороку аматори виловлюють від 800–1100 т риби (Каховське) до 1900–2800 т (Дніпровське водосховище).

Рекреаційне рибальство в Україні має значні переваги відносно промислу і за кі-

лькісними, і за якісними показниками, а також – за перспективами розвитку.

Любительське рибальство може стати надприбутковою галуззю економіки країни, якщо встановити законодавче регулювання правил та методів лову, покращити інфраструктуру для комфортного відпочинку українців та іноземців.

В Україні необхідно здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців з дослідження рекреаційного рибальства, створювати центри рибальства, викладати спеціалізовані предмети в ВНЗ України.

Враховуючи популярність рекреаційного рибальства в європейських країнах і нагальну необхідність мільйонів людей в психологічних розвантаженнях, активному відпочинку, відтворенні фізичних можливостей можна рекомендувати:

- реорганізувати державні норми регулювання щодо аматорського та спортивного рибальства;
- встановлення системи жорстких стягнень та штрафів для незаконного рибальства;
- встановлення суворих обмежень щодо лову під час нересту риби;
- створення приватних водойм, де риба буде розвиватись протягом кількох років без масового вилову;
- встановлення обмежень щодо розміру, максимальної та сумарної ваги виловленої риби, яку рибалка може забрати з водойми;
- покращення інфраструктури біля водойм для аматорського та спортивного лову, створення комфортних умов для рибалок;
- в межах великих міст забороняти промислове рибальство, віддавати пріоритет організації рекреаційного рибальства;
- підтримувати на державному і регіональних рівнях українське рекреаційне рибальство за допомоги медіапроектів та туристичного бізнесу.

Перелік посилань

1. Фатхуллин Ш.Г. Немного статистики / Ш.Г. Фатхуллин // Рыболов. – 1986. – № 1. – С. 18.
2. Wortley J. Recreational fisheries // Review of inland fisheries and aquaculture in the EIFAC area by subregion and subsector (ed.K.O'Grady) / J. Wortley // - FAO Fish. Rep.509. – Suppl. 1. – Rome, 1995. – P. 60-72.
3. Новицкий Р.А. Научные исследования и любительское рыболовство в Приднепровье / Р.А. Новицкий, О.А. Христов, Д.Л. Бондарев // Рыбное хозяйство Украины. – 1999. – № 4 (7). – С. 58–60.
4. Розумная Л.А. Любительское рыболовство как метод рыбохозяйственного освоения малых водоемов / Л.А. Розумная // Автореф. дисс... канд. биол. наук. – М., 2003. – 20 с.
5. http://www.casopisrybarstvi.cz/articles/category/sportovni_rybolov
6. Кроу С. Откройте для себя карп-фишинг (полное руководство по ловле карпа) / С. Кроу, Р. Хьюз // Под научн. ред. Р.А. Новицкого. – Д.: Avis Rara, 2007. – 240 с.
7. Объёмы и состав уловов рыболовов-любителей на Каховском водохранилище / А.Г. Дробот, Ю.Г. Кузьменко, Т.В. Спесивый и др. // Рыбное хозяйство Украины. – 2003. – № 5. – С. 4–6.
8. Новицкий Р.А. Социальные аспекты изучения любительского и спортивного рыболовства в научных целях / Р.А. Новицкий, В.С. Недзвецкий, Ю.В. Фурман // Ученые записки РГСУ. – 2011. – № 6 (94). – С. 23–25.
9. Методические указания по изучению влияния любительского рыболовства на состояние рыбных запасов внутренних водоемов. – Л., 1979. – 20 с.
10. Біологічне різноманіття України. Дніпропетровська область. Круглороті (Cyclostomata). Риби (Pisces) / [В.Л. Булахов, Р.О. Новіцький, О.Є. Пахомов, О.О. Христов] – Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2008. – 304 с.
11. Новицкий Р.А. Посещаемость рыбохозяйственных водоемов рыбаками-любителями / Р.А. Новицкий // Рыбное хозяйство Украины. – 2000. – № 3–4. – С. 73–74.
12. Новицкий Р. Рыболовные рекорды Приднепровья / Р.А. Новицкий // Д.: Проспект, 2003. – 86 с.
13. Булахов В.Л. Іхтіологічні та рибогосподарські дослідження на Дніпровському водосховищі / В.Л. Булахов, Р.О. Новіцький, О.О. Христов // Вісник ДНУ. Біологія, екологія. – Вип. 11. Том 2. – Д.: ДНУ, 2003. – С. 7-18.
14. Новицкий Р.А. Использование количественных и качественных результатов рыболовных соревнований в научных целях / Р.А. Новицкий // Рыбное хозяйство Украины. – 2004а. – № 1. – С. 35–37.
15. Правдин И.Ф. Руководство по изучению рыб (преимущественно пресноводных) / И.Ф. Правдин // – М.: Пищ. пром-сть, 1966. – 376 с.
16. Методика збору і обробки іхтіологічних та гідробіологічних матеріалів. – К.: Інститут рибного господарства, 1998. – 67 с.

17. Методи гідроекологічних досліджень поверхневих вод / [О.М. Арсан, О.А. Давидов, Т.М. Дьяченко та ін.] За ред. В.Д. Романенка. – НАНУ: Ін-т гідробіології. – К: Логос, 2006. – 408 с.
18. Список рыбообразных и рыб пресных вод России / Ю.С. Решетников, Н.Г. Богуцкая, Е.Д. Васильева и др. // *Вопр. ихтиологии*. – 1997. – Т. 37. – № 6. – С. 723–771.
19. Мовчан Ю.В. Риби України (визначник-довідник) / Ю.В. Мовчан // – К.: Золоті ворота, 2011. – 444 с.
20. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник / Н.В. Фоменко // –К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
21. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» // Верховна Рада України. – № 3677-VI від 08.07.2011 р.
22. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник / М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор // – К.: Знання, 2011. – 334 с.
23. http://www.rybsvaz.cz/?page=mistni_org&lang=ru&fromIDS=#rybarsky_rad_zalozka_3_8.
24. Зоріна М.О. Рекреаційне рибальство в Україні як фактор інтенсифікації «зеленого» туризму / М.О. Зоріна, Р.О. Новицький // *Биоразнообразие и роль животных в экосистемах: мат-лы VII Междунар. научн. конф.* – Д.: Адверта, 2013. – С. 107–108.
25. Эколого-экономические и социальные аспекты рекреационного рыболовства / Р.А. Новицкий, О.А. Христов, Д.Л. Бондарев, С.Н. Ермилов // *Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету*. – 2000. – № 1–2. – С. 188–190.
26. Новицкий Р. Допинг для азартного рыболова: конкурс «Рекордные рыбы» / Р. Новицкий // *Рыболовный мир*. – 2006. – № 7. – С. 68–72.
27. Христов О.О. Нові аспекти рибного господарства: суперечність промислового та любительського рибальства на прикладі Дніпровського водосховища / О.О. Христов // *Мат-лы междунар. научно-педагогической конф.* – Херсон, 2008 г. – С. 121–124.
28. Правила любительського і спортивного рибальства // Затверд. Наказом Держкомітету рибного господарства України 15.02.99 № 1; зареєстр. в Міністиці України 28.04.1999 р. за №269/3562.
29. Кузьменко Ю.Г. Сучасний стан та деякі аспекти регулювання аматорського рибальства як істотного чинника антропогенного впливу на іхтіофауну внутрішніх водойм України / Ю.Г. Кузьменко, Т.В. Спесивий // *Рибогосподарська наука України*. – 2008. – 3. – С. 23–29.
30. Новицкий Р.А. К вопросу о максимальных размерах и массе рыб в днепровских водохранилищах / Р.А. Новицкий // *Вісник ДНУ. Біологія, екологія*. – Вип. 12. Том 1. – Д.: ДНУ, 2004б. – С. 126–133.
31. <https://www.igfa.org/Resources/E-Newsletters>.

*Стаття надійшла до редколегії 06.11.2015 р. українською мовою
Стаття рекомендована членом редколегії канд. біол. наук О.О. Скрипником*

Р.А. НОВИЦКИЙ

*Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет,
г. Днепропетровск, Украина*

РЕКРЕАЦИОННОЕ РЫБОЛОВСТВО В УКРАИНЕ: МАСШТАБЫ, ОБЪЕМЫ, РАЗВИТИЕ

Исследовано современное состояние любительского рыболовства в Украине, проанализированы качественные и количественные показатели, рассмотрены проблемы и перспективы рекреационного рыболовства. Предложены мероприятия для дальнейшего эффективного развития рекреационного рыболовства в Украине.

Отмечается необходимость взаимодействия научных учреждений и рыболовов-любителей, профессиональных рыболовов, подводных охотников.

Ключевые слова: любительское рыболовство, рекреация, Украина.

R.A. NOVITSKIY

Dnepropetrovsk State Agrarian-Economy University, Dnepropetrovsk, Ukraine

**RECREATIONAL FISHERY IN UKRAINE:
SCALES, SIZE AND DEVELOPMENT (EVOLUTION)**

The paper describes the current state of amateur fishery in Ukraine. We analyzed qualitative and quantitative parameters, problems and prospects of the recreation fishery. Specific measures on further effective development of the recreation fishery in Ukraine are proposed.

Our research points to the necessity of interaction between scientific institutions and fishers (anglers, professional fishermen and underwater hunters).

***Keywords:* amateur fishery, recreation, Ukraine.**